

«Сенсомоторний розвиток дитини з інтелектуальними порушеннями»



Розвиток сенсомоторних навичок у дітей дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями посідає центральне місце в системі корекційно - розвиткового навчання. Дитина з інтелектуальними порушеннями не виявляє зацікавленості до тактильного обстеження предметів і самостійно не оволодіває рухами обмацування. Під час виконання завдання на визначення предмета на дотик дитина може тривалий час тримати його у руці, не виконуючи ніяких рухів, і відповідно, не може визначити його форму, величину, виокремити його частини, фактуру тощо. Без спеціально організованого корекційно-розвиткового навчання тактильна чутливість у таких дітей не розвивається. Органом дотику слугує рука. На шкірі кінцевих фаланг пальців рук знаходиться велика кількість нервових волокон, що реагують на дотик. Від скоординованих рухів пальців рук, цілеспрямованості та точності рухів, послідовності дій залежить повнота та правильність образу, що сприймається. Відповідно, розвитку тактильно-рухових відчуттів будуть сприяти ігри та вправи на розвиток дрібної моторики пальців рук.

Для розвитку дрібної моторики можуть бути використані такі вправи:

- застібання і розстібання гудзиків, «липучок», кнопок, гачків;
- прикріплення прищіпок до шнура;
- нанизування гудзиків, великих намистин, іграшок з отворами на шнур;
- намотування і розмотування ниток у клубок, на катушку;
- зав'язування та розв'язування стрічок;
- закривання-розкривання, закручування-розкручування кришок на різних ємностях;
- знаходження предметів у «сухому басейні» з квасолею, горохом та іншим наповнювачем у пластмасових тазях, відрах;
- катання м'ячиків, різних за фактурою: гумових, дерев'яних, пластикових, «їжачків» з шипами тощо;
- конструктори, мозаїки з дрібними предметами.

Розвитку дрібної моторики сприяють ліплення з пластиліну, глини, солоного тіста; аплікація з різного матеріалу (паперу, тканини, пуху, вати тощо); малювання пальцями, долонями, олівцями, стирання намальованого ластиком; ігри з водою різної температури; ігри з піском.

Ефективне також проведення пальчикової гімнастики та рухів п'ястей на стискання, розтягування та розслаблення. Вправи пальчикової гімнастики виконуються протягом 2–3 хвилин на кожному занятті. Спочатку проводяться однотипні рухові дії, спрямовані на розвиток узгодженості та скоординованості рухів, після їх опанування додаються більш складні рухи. Покращенню дотикової чуттєвості сприяє також використання елементів масажу п'ястей та пальців рук. Перші ігри та вправи мають бути засновані на практичних діях, що спираються на форму та величину предметів. Дитина може ще не виокремлювати форму, тим більше не знати її назву. Важливо, щоб дитина навчилась користуватись спробами під час виконання ігрових практичних завдань. Дитині пропонують ігри «Котиться — не котиться», «Заховай іграшку» (закрити відповідними кришками коробки різної форми), «Знайди іграшки її будинок» (вставити різні форми у відповідні отвори), «Заховай іграшку в долонях». У всіх випадках дорослий надає можливість дитині орієнтуватись на результат власних дій та оцінює їх: «Так», «Не так». Основний спосіб розвитку тактильних відчуттів є дидактичні ігри. Під час проведення даних ігор необхідно створювати особливі умови: установити ширму або екран, користуватись непрозорим мішечком або серветкою, пропонувати дитині заплющити/зав'язати очі, для того щоб вона зосередилась на тактильних відчуттях. Поряд із розвитком дій обмацування на цих заняттях необхідно приділяти увагу розвитку зорового сприйняття для з'ясування правильності виконаного завдання. Для цього дитині пропонують упізнати знайомі предмети під час обмацування: «Упізнай свою іграшку», «Знайди таку саму іграшку», «Що в мішечку?», при цьому дитина має спиратися тільки на тактильний зразок. Після виконання завдання предмет, що його дитина дістала з мішечка, порівнюють зі зразком, і дорослий підбиває підсумок: «Такий», «Не такий», «Правильно», «Неправильно». Якщо дитина виконує завдання неправильно, дорослий пояснює: «Запам'ятай, що у тебе в руці», при цьому потрібно показати і дати можливість дитині повільно обмацати предмет пальцями. У цьому випадку потрібно допомогти дитині правильно виконати завдання, надати їй можливість відчувати ситуацію успіху.

Важливість сенсомоторного виховання визначається тим, що пізнання навколишньої дійсності базується перш за все на відчуттях та сприйманні. Дитина дізнається про навколишні предмети та явища за допомогою зору, дотику, слуху тощо, і на основі цього у подальшому виникають такі більш самостійні процеси як пам'ять, уява, мислення. Для того щоб пригадати щось, необхідно було це раніше бачити, чути чи відчувати.